

Filii sunt? Si Patris omnipotentia Filii non est, quomodo quaecumque Pater facit, hæc et Filius similiter facit? quod utique non potest, si omnipotens non est.

2º Ac per hoc quod ait Apostolus: « Beatus et solus » potens¹: » non cogor de Patre tantummodo accipere; sed de Deo, quod est ipsa Trinitas. Loquens enim ad Timotheum: « Præcipio, inquit, tibi coram Deo qui vivificat omnia, et Christo Jesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves » mandatum sine macula irreprehensibile, usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi; quem temporibus » propriis ostendet beatus et solus potens, Rex regum et » Dominus dominantium; qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem; quem nemo » hominum vidit, nec videre potest, cui est honor et » gloria in sæcula sæculorum, amen². » Nihil hic video dictum quod non conveniat Trinitati. Sed ut nunc taceam de Spiritu sancto, quem nec saltem minorem Filio Deum vultis, quia omnino Deum esse non vultis, sufficit ut vos de Patre convincamus et Filio. Numquid enim quia dixit Apostolus: « Testificor tibi coram Deo qui vivificat omnia: » Pater solus, non et Filius vivificat omnia? Si dixeris Patrem solum vivificare omnia, quomodo ergo quaecumque Pater facit, hæc et Filius similiter facit? Quandoquidem Pater, ut putas, vivificat omnia, quod Filius non facit. Deinde ubi ait: « Sicut Pater suscitavit » mortuos et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat³: » quomodo verum est, si Pater sine Filio vivificat omnia? Proinde quod addidit: « Et Christo Jesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem; » de Filio proprie dicere voluit: quia Filius quidem sicut Pater vivificat omnia: sed sub Pontio Pilato in forma

¹ 1 Tim. vi, 15. — ² Ibid. 13-21. — ³ Joan. v, 12.

servi Filium novimus passum fuisse, non Patrem. Deinde subjungitur: « Ut serves mandatum sine macula irreprehensibile usque ad adventum Domini nostri Jesu » Christi, quem temporibus propriis ostendet beatus et » solus potens: quem, » scilicet adventum Domini Christi, » Ostendet » utique Deus, quod non solus est Pater, quia secundum veritatem, non secundum vestrum errorem, Trinitas unus est Deus: « Beatus et solus potens, Rex regum et Dominus dominantium. » Numquid enim vel vos dicere audetis Filium non esse Regem regum et Dominum dominantium? De quo inter cætera scriptum est in Apocalypsi Joannis: « Et ipse calcat torcular vini potentis, et in tunica et in femore habet nomen scriptum, » Rex regum et Dominus dominantium⁴. » Sed ne forte dicatis, quod nomen Patris Filius habet scriptum in veste et in femore; alio loco ejusdem libri superius legitur: « Et agnus vincet eos, quoniam Dominus dominantium » est et Rex regum². » Quapropter secundum vos, duo sunt Reges regum et Domini dominantium: et contra vos est, si de Patre tantum ait Apostolus: « Beatus et solus » potens, Rex regum et Dominus dominantium³. » Verum autem secundum rectam fidem ipsa Trinitas unus est Deus: « Beatus et solus potens, Rex regum et Dominus » dominantium, qui solus habet immortalitatem, et lucem habitat inaccessibilem. » Et quomodo erit verum: « Accedite ad eum, et illuminamini⁴; » nisi quia hoc nemo potest, si de se quisque præsumperit, sed si ipse donaverit? Immortalitatem autem Deus habere dicitur solus, quia est immutabilis solus. In omni enim mutabili natura nonnulla mors est ipsa mutatio, quia facit aliquid in ea non esse quod erat. Proinde et ipsa anima humana, quæ propterea dicitur immortalis, quoniam qualitercum-

¹ Apoc. xix, 16. — ² Id. xvii, 14. — ³ 1 Tim. vi, 15. — ⁴ Psal. xxxiii, 6.

que secundum modum suum nunquam desinit vivere, habet tamen pro ipso suo modo quamdam mortem suam: quia si juste vivebat et peccat, moritur justitiæ; si peccatrix erat et justificatur, moritur peccato: ut alias ejus mutationes taceam, de quibus longum est disputare. Et creaturarum natura coelestium mori potuit, quia peccare potuit: nam et Angeli peccaverunt, et dæmones facti sunt, quorum est diabolus princeps. Et qui non peccaverunt, peccare potuerunt. Et cuicumque creaturæ rationali præstatur ut peccare non possit, non est hoc naturæ propriæ, sed Dei gratiæ. Ac per hoc solus Deus habet immortalitatem, qui non cujusquam gratia, sed natura sua, nec potuit, nec potest aliqua conversione mutari, nec potuit nec poterit aliqua mutatione peccare. Quem secundum naturam qua Deus est, nemo hominum vidit, nec videre potest: sed poterit aliquando, si ad illum numerum hominum pertinet, de quibus dictum est: « Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt¹. » Cui Deo, id est, Patri et Filio et Spiritui sancto, quæ Trinitas unus est Deus, honor et gloria in sæcula sæculorum, amen.

3° Absit autem ut, quomodo putas, ideo sit Pater potentior Filio, quia creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit creatorem. Neque enim non potuit, sed non oportuit. Immoderata enim esset divina generatio, si genitus Filius nepotem gigneret Patri: quia et ipse nepos, nisi avo suo pronepotem gigneret, secundum vestram mirabilem sapientiam impotens diceretur. Similiter etiam ille si nepotem non gigneret avo suo, et pronepotem proavo suo, non a vobis appellaretur omnipotens: nec impleretur generationis series, si semper alter ex altero nasceretur: nec eam perficeret ullus, si non sufficeret

¹ Matth. v, 8.

unus. Omnipotens itaque omnipotentem genuit Filium: « Quoniam quæcumque Pater facit, hæc et Filius similiter facit¹. » Filium quippe ipsum genuit utique Patris natura, non fecit.

XIII. 1° In illo etiam testimonio, ubi ait Apostolus: « Soli sapienti Deo²; » non dissimilis error est vester: sed quod vobis respondimus de potentia, hoc etiam de sapientia respondemus. Si enim dixisset Apostolus: Soli sapienti Patri: nec sic inde Filium separaret. Num enim quia in Apocalypsi de Filio legitur: « Habens nomen scriptum quod nemo scit nisi ipse³: » ideo Pater nescit hoc nomen, a quo est inseparabilis Filius? Sicut ergo scit et Pater quod nemo scire dictus est nisi Filius, quia inseparabiles sunt: sic etiam si dictum esset: Soli sapienti Patri; simul intelligi deberet et Filius, quia inseparabiles sunt. Cum vero non sit dictum: Soli sapienti Patri; sed, « Soli sapienti Deo; » et Deus unus sit ipsa Trinitas: multo est facilior nobis hujus solutio quæstionis; ut sic intelligamus solum Deum sapientem, sicut intelleximus solum potentem, id est, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, qui est unus et solus Deus, cui soli servire jussi sumus: ne male intelligentes, vel potius non intelligentes, contra hoc præceptum facere videamur, quia et Domino Christo ea quæ Deo debetur servitute servimus. Non enim dictum est, Dominum Deum tuum Patrem adorabis, et illi plus servies; ut servire permitteremur et Filio, plus tamen Patri tanquam majori, minus autem Filio tanquam minori Deo: sed dictum est: « Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies⁴; » soli scilicet omnipotenti, soli sapienti Deo; ut vos repelleremini, qui nolentes accipere unum solum Deum Patrem et Filium et Spiritum

¹ Joan. v, 19. — ² Rom. xvi, 27. — ³ Apoc. xix, 12. — ⁴ Matth. iv, 10, et Deut. vi, 13.

sanctum, et dicentes unum Dominum Deum, cui soli serviendum est, non esse nisi Deum Patrem, et tamen etiam Filium Deum et Dominum confitentes; apertissime duos deos et dominos, majorem unum, minorem alterum dicitis: et reos vos, secundum errorem vestrum, præcepti hujus violati esse monstratis, quia non solum majori, verumetiam minori, ea quæ Domino Deo debetur servitute servititis.

2º Ubi autem dixit Apostolus: «Soli sapienti Deo;» cum scriberet ad Romanos, in fine Epistolæ sic loquitur: «Ei autem qui potens est, inquit, vos confirmare secundum Evangelium meum, et præconium Jesu Christi;» secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti, manifestati autem nunc per scripturam Prophetarum; secundum præceptum æterni Dei, in obedientiam fidei in omnes gentes cogniti; soli sapienti Deo per Jesum Christum cui gloria in sæcula sæculorum¹.» Hoc est, Ei qui potens est vos confirmare, soli sapienti Deo gloria in sæcula sæculorum. Quod autem interpositum est, «Per Jesum Christum;» utrum soli sapienti Deo per Jesum Christum accipi debeat, ut scilicet solus Deus sapiens per Jesum Christum sapiens esse intelligatur, non participando, sed gignendo sapientiam, quod est Christus Jesus: an vero non per Jesum Christum sapienti, sed per Jesum Christum gloria Deo soli sapienti; videtur ambiguum. Sed quis audeat dicere per Jesum Christum fieri, ut sit sapiens Deus Pater; cum secundum substantiam suam non dubitandum sit eum esse sapientem, potiusque sit substantia Filii per gignentem Patrem, quam substantia Patris per genitum Filium? Restat ergo ut soli sapienti Deo gloria sit per Jesum Christum, hoc est, clara cum laude notitia, qua innotuit gentibus Deus

¹ Rom. xvi, 25-27.

Trinitas: ideo per Jesum Christum, quia, ut alia taceam, ipse præcepit baptizari gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti¹: ubi præcipue commendata est hujus individuae gloria Trinitatis. Deus itaque, quod est ipsa Trinitas, propterea solus sapiens recte dicitur, quia solus secundum substantiam suam sapiens est: non secundum accidentem vel accedentem participationem sapientiae, sicut sapiens est rationalis quaecumque creatura. Quod vero additum est: «Cui,» ut diceretur, «Cui gloria,» cum sufficeret si dictum esset: Ei autem gloria: inusitatam nostræ linguæ indicat locutionem, non sensum quem requiramus, vel de quo ambigamus, insinuat. Quid enim sensui deperit, si dicatur, Ei gloria, cui per Christum gloria? Hoc est namque, «Per Jesum Christum cui gloria;» quod est, cui per Jesum Christum gloria. Sed horum alter inusitatus, alter usitatus est ordo verborum.

XIV. 1º Quærisa me, «Si de substantia Patris est Filius, de substantia Patris est etiam Spiritus sanctus, cur unus Filius sit, et alius non sit Filius? Ecce respondeo, sive capias, sive non capias. De Patre est Filius, de Patre est Spiritus sanctus: sed ille genitus, iste procedens: ideo ille Filius est Patris, de quo est genitus; iste autem Spiritus utriusque, quoniam de utroque procedit. Sed ideo cum de illo Filius loqueretur, ait: «De Patre procedit².» quoniam Pater processionis ejus est auctor, qui talem Filium genuit, et gignendo ei dedit ut etiam de ipso proceret Spiritus sanctus. Nam nisi procederet et de ipso, non diceret Discipulis: «Accipite Spiritum sanctum³;» eumque insufflando daret, ut a se quoque procedere significans, aperte ostenderet flando, quod spirando dabat occulte. Quia ergo si nasceretur, non tantum de Patre, nec tantum de Filio, sed de ambobus utique nasceretur:

¹ Matth. xxviii, 19. — ² Joan. xv, 26. — ³ Id. xx, 22.

sine dubio filius diceretur amborum. Ac per hoc quia filius amborum nullo modo est, non oportuit nasci eum de ambobus. Amborum est ergo Spiritus, procedendo de ambobus. Quid autem inter nasci et procedere intersit, de illa excellentissima natura loquens, explicare quis potest? Non omne quod procedit nascitur, quamvis omne procedat quod nascitur; sicut non omne quod bipes est homo est, quamvis bipes sit omnis qui homo est. Hæc scio: distinguere autem inter illam generationem et hanc processionem nescio, non valeo, non sufficio¹. Ac per hoc quia et illa et ista ineffabilis, sicut Propheta de Filio loquens ait: « Generationem ejus quis enarrabit²? » ita de Spiritu sancto verissime dicitur, Processionem ejus quis enarrabit? Satis sit ergo nobis, quia non est a se ipso Filius, sed ab illo de quo natus est: non est a se ipso Spiritus sanctus, sed ab illo de quo procedit. Et quia de utroque procedit, sicut jam ostendimus; unde et Spiritus Patris dictus est, ubi legitur: « Si autem Spiritus » ejus qui suscitavit Christum a mortuis, habitat in vobis: » et Spiritus Filii, ubi legitur: « Qui autem Spiritus » tum Christi non habet, hic non est ejus³. » Non enim duo sunt Spiritus sancti, tanquam singuli singulorum, unus Patris, alter Filii; sed unus potius Patris et Filii: de quo uno Spiritu scriptum est: « Etenim in Spiritu uno nos » omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi sive » Græci, sive servi sive liberi, et omnes unum Spiritum » potavimus⁴. » Et alio loco: « Unum corpus et unus » Spiritus⁵. »

2° Quid ergo hæc Trinitas, nisi unius ejusdemque substantiæ est? Quandoquidem non de aliqua materia vel de nihilo est Filius, sed de quo est genitus: itemque Spiritus

¹ Beda vulgatus seu Florus ad Rom. viii. — ² Isai. lvi, 8. — ³ Rom. viii, 9. — ⁴ 1 Cor. xii, 13. — ⁵ Ephes. i, 4.

sanctus non de aliqua materia, vel de nihilo, sed inde est unde procedit. Vos autem nec Filium de Patris substantia genitum vultis, et tamen eum nec ex nihilo, nec ex aliqua materia, sed ex Patre esse conceditis. Nec videtis quam necesse sit, ut qui non est ex nihilo, non est ex aliqua re alia, sed ex Deo, nisi ex Dei substantia esse non possit, et hoc esse quod Deus est de quo est, hoc est, Deus de Deo. Quocirca Deus de Deo natus, quia non aliud prius fuit, sed natura coæterna de Deo est, non est aliud quam est ille de quo est, hoc est, unius ejusdemque naturæ, vel unius ejusdemque substantiæ. Quod cum auditis, quale cor habeatis ignoro, qui putatis nos sic Filium dicere natum esse de Patre, quomodo nascuntur de corporibus corpora: et quoniam corruptibiliter ista nascuntur, accusatis nos tanquam generationi Unigeniti, quæ de Patre est corporalem passionem corruptionemque tribuamus. Carnalibus quippe cogitationibus pleni substantiam Dei de se ipsa gignere posse Filium non putatis, nisi hoc patiat quod substantia quando gignit patitur carnis. « Er- » ratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei¹. » Quando legitis: « Ut simus in vero Filio ejus Jesu » Christo²: » verum Dei Filium cogitate. Hunc autem Filium nullo modo verum Dei Filium cogitatis, si eum natum esse de substantia Patris negatis. Num enim jam erat hominis filius, et Deo donante factus est Dei Filius; ex Deo quidem natus, sed gratia, non natura? An forte etsi non hominis Filius, tamen aliqua jam erat qualiscumque creatura, et in Dei Filium Deo mutante conversa est? Si nihil horum, ergo aut de nihilo aut de aliqua substantia natus est. Sed ne crederemus de nihilo esse Dei Filium vos putare, jam nos ab ista sollicitudine liberasti: affirmasti enim non vos dicere, de nihilo esse Dei Filium.

¹ Matth. xxii, 29. — ² 1 Joan. v, 20.

De aliqua ergo substantia est. Si non de Patris : de qua, dicite. Sed non invenitis. Jam igitur unigenitum Dei Filium Jesum Christum Dominum nostrum de Patris esse substantia non vos nobiscum pigeat confiteri.

3° Pater ergo et Filius unius sunt ejusdemque substantiæ. Hoc est illud *Homousion*, quod in concilio Nicæno adversus hæreticos Arianos a catholicis Patribus veritatis auctoritate et auctoritatis veritate firmatum est : quod postea in Concilio Ariminensi, propter novitatem verbi minus quam oportuit intellectum, quod tamen fides antiqua pepererat, multis paucorum fraude deceptis, hæretica impietas sub hæretico imperatore Constantio labefactare tentavit. Sed post non longum tempus libertate fidei catholicæ prævalente, posteaquam vis verbi, sicut debuit, intellecta est, *Homousion* illud catholicæ fidei sanitate longe lateque defensum est. Quid est enim *Homousion*, nisi unius ejusdemque substantiæ? Quid est, inquam, *Homousion*, nisi, ego et Pater unum sumus ¹? Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense tanquam præjudicaturus proferre concilium; nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris: Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet. Utrique legimus: « Ut simus in vero Filio ejus » Jesu Christo, ipse est verus Deus et vita æterna ². » Utrique tanti ponderis molibus cedamus. Dic ergo nobis, utrum iste verus Dei Filius, ab eis qui gratia filii sunt hujus nominis quadam proprietate discretus, de nulla substantia sit, an de aliqua? Non dico, inquis, de nulla, ne de nihilo dicam. Ergo de aliqua est: quæro, de qua? Si non de Patris, aliam quære. Si aliam non invenis, quia omnino non invenis; Patris agnosce, et Filium cum Pa-

¹ Joan. x, 30. — ² 1 Joan. v, 20.

tre *Homousion* confitere. Caro de carne nascitur, Filius carnis de substantia carnis nascitur. Corruptionem de medio tollite, passiones carnales a lumine mentis abjicite, et invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciate ¹. Credite Creatorem, qui dedit carni carnem gignere, qui dedit parentibus veros carnis filios de carnis substantia generare, ac sic filios cum parentibus unius esse substantiæ, multo magis potuisse verum gignere Filium de sua substantia, et unam cum vero Filio habere substantiam, manente incorruptione spiritali, et longissime hinc aliena corruptione carnali.

4° Nam de anima quid dixeris, nescio. Verba enim tua sunt, ubi dicis: « Nec enim ad animæ ingenuitatem comparatis tantam illam magnificentiam, sed ad fragilitatem corporis. De corpore utique, inquis, nascitur caro, corporalis filius: non tamen de anima anima nascitur. » Post istam quasi definitionem tuam, rursus affirmas animam filios generare. Adjungis enim, et dicis: « Si ergo nostra anima incorruptibiliter generat et impassibiliter, nullam sentiens diminutionem, non inquisitionem aliquam, sed legitime secundum jura divina generat filium, sapientia consensum accommodans corpori, ipsa integra manet, quanto magis omnipotens Deus: » Et paulo post dicis: « Quanto magis Deus Pater incorruptibilis incorruptibiliter genuit Filium? » Jam supra dixi, nescire me quid volueris de anima intelligi, de qua prius dixisti, quod non nascatur anima de anima, et postea, quod anima incorruptibiliter gignat filium. Si animam gignit, quomodo non nascitur anima de anima? Si carnem, tu videris quomodo sit caro verus animæ filius. Christus enim propter quem putasti hanc adhibendam similitudinem, verus est Dei Filius. Si autem incorruptibiliter gignere animam filium sic accipi

¹ Rom. 1, 20.

voluisti, quomodo ait Apostolus : » In Christo enim Jesu per Evangelium ego vos genui ¹ : cur non attendis, quod jam erant illæ animæ in vetere vita, quas per Evangelium renovando Apostolus genuit? Verbum autem Dei Deus unigenitus Filius, sicut jam disputavimus, non prius aliquid fuit, et renovatione est generatus a Patre, sed cum Patre semper fuit; sicut est semper atque erit mirabili atque ineffabili modo genitus ab æterno coæternus. Sed si ob hoc introduxisti hanc dissimilem similitudinem, ut assereres Deum Patrem incorruptibiliter genuisse : noli laborare; confiteor omnino, incorruptibiliter genuisse Deum Patrem, sed quod est ipse genuisse. Iterum enim dico hic, quod vobis sæpe dicendum est : Aut de aliqua substantia natus est Dei Filius, aut de nulla. Si de nulla, ergo de nihilo : quod vos non dicere jam tenemus. Si de aliqua, nec tamen de Patris, non verus est Filius. Si de Patris, unius ejusdemque sunt Pater et Filius. Quomodo autem nihil Filio subtrahit, ut dicis, si ejusdem substantiæ est, et tamen minor est, nec sicut infans crescere potest?

5° Jamvero de immortalitate Dei, quia non Patrem, sed Deum qui et Pater est et Filius et Spiritus sanctus, solum habere immortalitatem dixit Apostolus, satis superius disputavi, quando ipsum Apostolicum testimonium et posui totum, et exposui.

6° Displicet tibi, quod æqualem Patri asserimus Filium : quasi possit esse inæqualis, qui verus est Filius, non natus ex tempore, sed gignenti coæternus, sicut splendor ab igne genitus gignenti manifestatur æquævus. « Sed habet, inquis, Dei Filius auctorem Patrem. » Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicis auctorem, quia ille genuit, genitus est iste; quia iste de illo est, non ille de isto; fateor et concedo. Si autem per nomen auctoris minorem vis

¹ 1 Cor. iv, 15.

facere Filium, Patremque majorem, nec ejusdem substantiæ Filium cujus est Pater; detestabor et respuam : quia et filius hominis in quantum est filius, habet auctorem de quo natus est, patrem; nec tamen ideo non est ejusdem substantiæ cujus est pater; et quod iste minor, major est ille, potest tamen ad formam patris valentiamque pervenire crescendo, in qua patrem propterea non omnimodo invenit talem, quia et ille defecit senescendo. Sic enim necesse est varietur ætate mortalitas, ubi temporalis est, non æterna nativitas. Non autem illa sic est, ubi nec crescit Filius, nec senescit Pater. Et ideo amborum non impar est ætas : quia ubi est æternitas, non est ætas : ideo forma non impar amborum; quoniam verus Filius, qui non ut augetur est natus, ne remaneret degener, æqualis est natus. Sit ergo nativitate humana longe melior et excellentior divina nativitas incorruptibili et inviolabili generatione : non tamen sit deterior, diversitate naturæ.

7° « Sed vitam Filius, inquis, accepit a Patre. » Accipit sicut genitus a gignente. « Omnia, inquit, quæ habet » Pater, mea sunt ¹. » Omnia ergo quæ habet Pater, dedit ille gignendo, accepit iste nascendo. Nec dando ille amisit quod habuit; nec iste cum esset et non haberet accepit : sed sicut ille permansit habens omnia, cum ea quæ habet Filio dederit omnia; sic iste nunquam fuit sine omnibus, quæ non egendo, sed nascendo accepit ut Filius : quia nunquam potuit esse non natus, et ea sine quibus non est natus, et est immutabilis natus semper habuit, quia semper est natus. Si enim aliquid eorum quæ habet Pater, non dedit Filio, falsum est quod ait Filius : « Omnia quæ habet Pater, mea sunt. » Sed quia verum est, prorsus omnia quæ habet Pater dedit, ut diximus,

¹ Joan. x, 15.

ille gignendo, accepit iste nascendo. Ac per hoc dedit ille vitam quia genuit vitam: accepit iste vitam quia natus est vita: si minor, si decolor, si diversa, non ergo quam Pater habuit hanc dedit Filio. Et quomodo verum est: « Omnia quæ habet Pater, mea sunt? » Sed quis audeat dicere, Verum non est quod Veritas dixit? « Quapropter » sicut habet Pater vitam in semetipso, sic dedit et Filio » vitam habere in semetipso¹. » Sicut habet dedit, quod habet dedit, qualem habet, talem dedit; quantam habet, tantam dedit. « Omnia quæ habet Pater, Filii sunt. » Non ergo aliquid minus quam Pater habet, Filio dedit; nec amisit Pater vitam, quam Filio dedit. Vivendo enim tenuit, quam gignendo dedit. Vita est autem ipse Pater, vita est ipse Filius. Et ille quippe et iste id habet quod et ipse: sed ille de nullo vita, iste vita de vita, sed talis qualis illa, tanta quanta illa, hoc omnino quod illa; quia verus est Filius, quia perfectus est Filius, quia non est degener ab uno Deo Patre Deus unicus Filius. Patri ergo æqualis est Filius. Quidquid eum dicis a Patre accepisse, fatemur et nos: prorsus Pater dedit, Filius accepit. Sed cum Pater omnia quæ habet gignendo dedit, æqualem utique genuit, quoniam nihil minus dedit. Quomodo ergo tu dicis, quia ille dedit, ille accepit, ideo æqualem Filium Patri non esse: cum eum cui data sunt omnia, et ipsam æqualitatem videas accepisse? Scriptum est quidem: « Beatum est magis dare quam accipere²: » sed in hac vita ubi est inopia, qua utique melior est copia. Melius enim est habere, quam egere, et melius est donare, quam accipere; erogare, quam mendicare. Ubi autem qui dedit, gignendo dedit; et qui accepit, nascendo accepit: non inopi subventum est, sed ipsa copia generata est. Nec potest qui accepit ei qui dedit esse inæqualis, quia et hoc accepit

¹ Joan. v, 16. — ² Act. xx, 35.

ut esset æqualis. Nihil enim Patre minus habet ille qui dicit: « Omnia quæ habet Pater, mea sunt¹. » Æqualis est igitur. Sed quia semetipsum exinanivit, formam servi accipiens², non formam Dei perdens; ita factus est in eadem servi forma obediens usque ad mortem crucis, in qua paulo minus minoratus est ab angelis³, ut Patri in forma Dei maneret æqualis: quia non est forma illa mutabilis.

8° Quid itaque mirum est, si ea quæ commemoras dicit: « Ergo quæ placita sunt Patri, facio semper⁴? » Et ad monumentum Lazari: « Pater, gratias ago tibi, quia » audisti me; et ego sciebam quia semper me audis, sed » propter eos qui circumstant dixi, ut credant quia tu me » misisti⁵. » Et iterum: « Me oportet operari opera ejus » qui me misit⁶. » Et antequam panes frangeret: « prius » Patri gratias egit⁷. » Si his atque hujusmodi testimoniis id ostendere voluisses, quod in forma servi Filius minor est Patre, et in ipsa forma Dei iste de illo, non ille de isto est; quod sæpe significans, multa ita dicit, ut eum non intelligentes etiam in ipsa divinitate arbitrentur minorem: sic teneres rectam regulam fidei, ut non contradiceres veritati; nec per talia testimonia oppugnares Evangelium, sed doceres. Quæ sunt enim placita Patris quæ non sunt et Filii? Aut unde potest facere Filius, nisi quæ placita sunt Patri, a quo habet omnia in quibus æqualis est Patri? Quomodo non gratias agit Patri de quo est, præsertim in forma servi, in qua illo minor est? Quomodo non Patrem rogat ut homo, qui cum Patre exaudit ut Deus? Quis autem Christianus ignorat quod Pater miserit, missusque sit Filius? Non enim genitorem ab eo quem genuit, sed genitum a genitore mitti oportebat: ve-

¹ Joan. xvi, 25. — ² Philip. ii. — ³ Psal. viii. — ⁴ Joan. viii, 29. — ⁵ Id. xi, 41. — ⁶ Id. ix, 4. — ⁷ Matth. xxvi, 26. — ⁸ Marc. viii, 6. — ⁹ Joan. vi, 11.

rum hæc non est inæqualitas substantiæ, sed ordo naturæ: non quod alter prior esset altero, sed quod alter esset ex altero. Oportebat ergo operari eum qui missus est, opera ejus a quo missus est: et quæ sunt opera Patris, quæ non sunt et Filii; cum dicat idem Filius: « Quæcumque Pater facit, hæc et Filius similiter facit¹? » Opera tamen Patris esse dicit? non enim obliviscitur a quo sit: a Patre quippe illi est, ut operator talium operum sit. Hæc autem vos ita intelligitis, ut hinc etiam putetis Patrem Filio esse majorem, quia dixit passerem non cadere in terram sine Patris voluntate², quasi cadat sine voluntate Filii. An usque adeo minorem vultis Filium, ut non habeat in potestate nec passerem? Sed si non vultis huic regulæ acquiescere, ut ubicumque legeritis in auctoritate divinorum Eloquiorum, quo minor Patre Filius videatur ostendi, aut ex forma servi dictum accipiatis, in qua vere minor est Patre; aut ideo dictum, quo non demonstretur major vel minor ullus esse altero, sed demonstretur esse alter ex altero: si huic, inquam, rectissimæ regulæ non vultis acquiescere, certe tamen verum Dei Filium nulla ratione dicetis, si non ejusdem substantiæ cujus Pater est, eum esse dicatis. Ut enim humanum aliquid dicam propter infirmitatem carnalium; cum homines duo sunt, pater et filius, si obediens sit patri filius et aliqua existente causa roget patrem, gratias agat patri, aliquo denique mittatur a patre, ubi se dicat non venisse facere voluntatem suam, sed ejus a quo missus est; numquid hinc ostenditur non ejusdem cujus pater est esse substantiæ? Cur ergo ubi de Filio Dei talia legitis, statim in tantum sacrilegium corde atque ore proruitis, ut veri Filii Dei unam eandemque cum Patre substantiam non est credatis atque dicatis?

9° Quid quod etiam illud commemorandum putasti,

¹ Joan. v, 19. — ² Matth. x, 29.

quod manifestissime ut homo loquitur: « Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc enim præceptum accepi a Patre meo¹? » Quid hoc adjuvat causam tuam? Numquid enim aliud dixit, nisi: Potestatem habeo moriendi et resurgendi? Quod itaque ait: « Nemo eam tollit a me, sed ego eam pono a me, et iterum sumo eam²: » quid intelligi voluit, nisi se non fuisse moriturum, nisi ipse voluisset? Numquid tamen nisi homo esset, mori et resurgere potuisset? Sic autem introduxisti hoc testimonium, ut præloquereris, dicens: « Hic sane et de sua potestate quam a Patre accepit » dicebat: Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam: » tanquam si homo non esset, positurus esset animam. Ut homo ergo, non ut Deus, accepit hanc potestatem: quamvis non dixerit: « Hanc potestatem, » sed, « Hoc præceptum accepi a Patre meo. » Quis autem nesciat aliud esse præceptum, aliud potestatem? Hoc enim habemus in potestate, quod cum volumus possumus. Præceptum vero id nobiscum agit, ut quod jam est in potestate faciamus: si autem nondum est in potestate, oremus nobis potestatem dari, ut quod præceptum est impleamus. Quocirca si ea quæ aperta sunt velitis attendere, ut homo acceperat hanc potestatem. Sed propter contentiosos ego ad utrumque concludam: Si ut homo accepit hanc potestatem, nihil tibi prodesse hoc testimonium et tu vides; quia si ex hac potestate a Patre accepta, minorem Patre Filium vis probare, nec nos dubitamus, quod in quantum homo est Christus, minor est Patre: si autem ut Deum vis accepisse hanc potestatem, gignendo eum Pater æqualem sibi, dedit ei omnium rerum tantam, quanta ipsi Patri est, potestatem. Si enim minus habet in potestate aliquid quam

¹ Joan. x, 18. — ² Ibid.